№ 9 Յունվարի 21 (Փետրվարի 2) 1882 Յունվարի 21 (Փետրվարի 2) № 9

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կօպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ· Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Մօսկվայից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ :Աւստրո-Ունգարիա: Ամերիկա: Թիւրքիա: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Դաւիթ բէկ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

—

Յունվարի 11-ին

Ինչպէս որ արդէն հաղորդել եմ «Մշակին» Մօսկվայում հիմնելիք «Բարեգործական ընկերութեան» մասին,—երկու շաբաթ առաջ այդ ընկերութեան սկզբնաւորող պ. Սուլթան-Շահը ուղարկեց հասարակութեան անդամներին կանոնադրութեան նախագիծը և յետոյ դարձեալ հրաւիրատոմսեր՝ խնդրելով հասարակութեանը չնորհ բերել ամսիս 10-ին «Գասպարեան Ազքատանոցը»—խորհրդակցելու և յանձնախումբ ընտրելու համար: Յանձնախմբի պաշտօնը պէտք է լինի մշակել կանօնադրութեան նախագիծը և նորա վերջնական խմբագրութիւնը առաջարկել հասարակութեան. իսկ այնուհետև պաշտօնական կարգով բարձրագոյն թոյլտուութիւն ստանալ: Պատարագի աւարտումից յետոյ ժողովուրդը դիմեց դէպի «Գասպար. Ազքատանոցը». կային և բաւականաչափ ուսանողներ: Նիստը բացեց Գ. Ազքատանոցի խորհրդի նախագահ պ. Անանեանց: Նա առաջարկեց հասարակութեանը յայտնել իր կարծիքը ընկերութեան հիմնելու մասին և ապա հրաւիրեց յանձնախումբ ընտրել: Այնուհետև խօսեց պ. Քանանեանցը. նա շնորհաւորեց հասարակութիւնը նոյնպիսի մի գեղեցիկ երևոյթի համար, որ այժմ յայտնվում է. երկար փորձերից յետոյ վերջապէս այն խակ ժողովրդի միջից դուրս է գալիս անձնաւորութիւն, որ զգալով մի բարեգործական ընկերութեան կարօտութիւնը—ինքը՝ առանց ուրիշի աշխատութեան՝ պատրաստում է նախագիծ և առաջարկում իր ազգայիններին նորան իրագործելու համար: Բացի դրանից պ. Քանանեանցը յայտնեց հասարակութեան, որ եթէ հիմնելի ընկերութեան նիստերի և ընդհանուր ժողովների համար հարկաւոր լինի ընդարձակ սենեակներ—նա ուրախութեամբ կարող է առաջարկել Լազարեան ճեմարանի դահլիճները: Սրանից յետոյ խօսք բարձրացաւ, կարելի է արդեօք այս ժողովում նկատողութիւններ անել կանօնադրութեան նախագծի մի քանի յօդուածների վերաբերութեամբ: Պ. Ներսեսեանցը առաջարկում էր մի կողմ թողնել այդ նկատողութիւնները, յանձնելով գործը յանձնախմբին. մանաւանդ որ այդ նկատողութիւնները կարող են չատ երկարացնել նիստը և հազիւ թէ մի շօշափելի օգուտ լինի դորանից. բացի դորանից յանձնախմբի մշակած կանօնադրութիւնը պէտք է մանրամասն քննութեան ենթարկվի ընդհանուր ժողովում: Չը նայելով այս առաջարկութեանը՝ այնու ամենայնիւ խօսք եղաւ մի—երկու յօդուածների մասին. պ. Քանանեանցը կարծում էր, որ կանօնադրութեան մէջ պարզ որոշած չեն այն սահմանները, այն ասպարէզը, ուր պէտք է գործ տեսնի ընկերութիւնը. գուցէ այդ անորոշութիւնը վնասէ գործին: Պ. Ջանչեանցը՝ ընդհակառակը՝ ասում էր, որ կանօնադրութիւնը չը սահմանափակելով նեղ շրջաններով՝ միջոց կը տայ աւելի ընդարձակ գործունէութեան: Մի և նոյն կարծիքը յայտնեց և պ. Անանեանցը: Այնուհետև ընդհանուրի համաձայնութեամբ վճռվեցաւ յանձնախմբի անդամներ ընտրել 5 հոգի: Գաղտնի քուէարկութեան արդիւնքը այս էր. պ. պ. Քանանեանց, Ներսէսեանց, Ջանչեանց, Ս. Շահազիզեանց և Սուլթան-Շահ: Մի ամսից յետոյ յանձնախումբը իր աշխատութիւնը կը ներկայացնէ ընդհանուր ժողովին:—Մի երևոյթ այս նիստում աչքի էր զարկում. խօսողները միայն մի—երկու հոգի էին. հասարակութեան մեծ մասը լռութեամբ լսում էր: Ի՞նչու, որովհետև այդ խօսողները ռուսերէն էին յայտնում իրանց կարծիքները. և դորանով տեղիք էին տալիս չատերին, որոնք ռուսերէն մաքուր չեն կարող խօսել—քաշվել և մասնակից չը լինել վիճաբանութիւններին: Ցանկալի էր գործածական լեզուն հայերէնը ընդունել, որպէս զի միջոց տալ ամեն մէկին իր կարծիքը յայտնելու: Եւ այդ վաղո՜ւց պէտք էր:

Բ.

—

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 26 դեկտ. 81

Մեր յայտարարական նամակներից, որ տպվեցան հայ պարբերական թերթերում, ի հարկէ արդէն յայտնի կը լինի մեր յարգելի բաժանորդներին, որ մեզանից բոլորովին անկախ և անակնկալ արգելառիթներ խոչընդոտ եղան Շուշում կանօնաւորապէս նոցա լոյս ընծայելուն և մենք ըստիպված էինք անորոշ ժամանակով յետաձգել հրատարակութիւնների շարունակելը: Առ ժամանակ տեղափոխվելով Թիֆլիս, պատիւ ունենք յայտնել մեր բաժանորդներին, որ այստեղ շուտով լոյս կը տեսնի մեր հրատարակութիւնների IV համարը և անմիջապէս կուղարկվեն նրանց, իսկ միւս համարների չուտ, թէ քիչ ուշ լոյս ընծայելը կախված է կարևոր իրաւունքներ ստանալուց, որոնց ձեռք բերելու մասամբ էլ սրանց համար եկած եմ Թիֆլիս:

Տ. Նազարեանց

—

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ստացանք 10 րուբլ Իգդիրից, որ իրանց մէջ հանգանակեցին Իգդիրի երիտասարդները, նուիրելու «Մշակի» մի օրինակ այդ տեղի հայոց ծըխական դպրոցին: Նուիրողները հետևեալ անձինք են Մ. Ղազարեանց, Մ. Թադէոսեան, Մ. Կարապետեան, Ն. Շաւարշեան, Ս. Տէլանջեան, Մ. Վարդանեան, Ե. Մկրտիչեան, Յ. Ղարարեան, Պ. Սայեադեան, Ս. Ղազարեան, Ն. Յովհաննէսեան:

—

Մեզ խնդրում են յայտնել որ արդէն սկսված է Ժօրժ-Սանդի «Грибуль» մանկական վէպի թարգմանութիւնը:

—

Պ. Լալայեանց խնդրում է մեզ յայտնել որ արդէն մամուլի տակ է և չատ շուտով լոյս կը տեսնի Ժօրժ-Սանդի «Վարդագոյն ամպ» մանկական վէպի հայոց թարգմանութիւնը:

—

Մեզ խնդրում են յայտնել որ Տիգրան Նազարեանի հրատարակութիւնների IV համարը «Սոխակ» և «Խողարած» վէպիկները, հեղինակութիւն Անդրէսէնի, մամուլի տակ են:

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են: «Ցանկալի է իմանալ ի՞նչ եղաւ հանգուցեալ Վահան վարդապետ Բաստամեանցի ձեռնարկած Մխիթար Գօշի «Դատաստանագրքի» տպագրութիւնը: Շատերը ասում են որ գիրքը արդէն տպված է, բայց ի՞նչ տեղ է նա, ո՞ւմից կարելի է ստանալ. Էջմիածնումն է, թէ հանգուցեալի ազգականների մօտ: «Դատաստանագիրքը» մեր սովորական հրատարակվող հեղինակութիւններին նման չէ, նա ահագին նշանակութիւն ունի հայոց պատմական և իրաւաբանական գրականութեան մէջ, մանաւանդ որ առաջին անգամն է որ պէտք է լոյս տեսնէ: Ասում են որ հայր Բաստամեանց ամբողջ տաս տարի նուիրել էր Դատաստանագրքի ուսումնասիրութեանը և գուցէ դրա տպագրական թերթերը ձեռին՝ աւանդել է հոգին:»

—

Շիրակի գաւառից մեզ գրում են: «Լսում ենք թէ հոգևոր իշխանութիւնը կրկին յանձնել է Շիրակի վիճակը Ղարսի առաջնորդ հայր Աղուանեանցի առաջնորդութեանը: Այդ նշանակութեանը ամբողջ Շիրակը անհամբեր սրտով սպասում է և մեծ յոյսեր ունի Աղուանեան հօր վրա:»

—

Յունվարի 7-ին, ինչպէս մեզ գրում են ԲԱԳՈՒԻՑ, այդտեղ պ. Սաֆրազեանցի խումբը ներկայացրեց «Սէր և նախապաշարմունք» պիէսան: Այդ ներկայացման մասին մի քանի նամակներ ստացանք, որոնցից մի քանիս գովում են պ. Սաֆ-

ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

—

ԻԵ

Ջէվու (գեղի) բերդը հայոց Բաղաց թագաւորների բազմաթիւ բերդերից մէկն էր: Այդ տոհմի վերջին երկու անբախտ թագաւորները, երկու եղբայրներ՝ Գրիգոր և Սմբատ անժառանգ էին: Գրիգորը միայն ունէր մի դուստր Կատա անունով: Եւ որպէս զի իր թագաւորութիւնը շարունակվի, նա հրաւիրեց Խաչէնի Ջալալեան իշխաններից մի երիտասարդ Հասան անունով, տուեց Կատային նրան կնութեան և նրա հետ նուիրեց իր փեսային Բաղաց իշխանութեան աթոռը: Շուտով երկու եղբայրներն ևս վախճանվեցան, առանց տեսնելու իրանց թագաւորութեան կործանումը:

Այդ միջոցներում արևելքում զօրացաւ մանգոլական տարրը և հեղեղի նման սկսեց սփռվել դէպի ամեն կողմ: Երիտասարդ Հասանը այնքան քաջութիւն չունեցաւ, որ դէմ դնէր թշնամու արշաւանքներին, թողեց իր երկրի բերդերն ու ամրութիւնները անտէր, և իր անձը ու ընտանիքը միայն ազատելու համար, հեռացաւ իր հայրենիքը՝ Խաչէն: Եւ այսպէս Անդոկի նման սարսափելի հսկայի թագաւորութիւնը վերջացաւ Հասանի նըման երկչոտ թգուկով:

Այնուհետև Ջէվուն, ինչպէս Կապանի միւս բերդերը, փոփոխակի ընկան երբեմն պարսից, երբեմն արաբացոց և երբեմն թիւրքաց իշխանութեան ներքոյ: Հայ բնակիչները սկսեցին ցրիւ գալ, իսկ նըրանց փոխարէն հետզհետէ զետեղվեցան մահմեդականները:

Դաւիթ-բէկի օրերում Ջէվուն ունէր մօտ հինգ հազար տուն բնակիչներ, որոնց թւում հայերը խիստ չնչին փոքրամասնութիւն էին ներկայացնում:

Բայց երբ խանը լսեց բէկի արշաւանքը դէպի իր բերդը, նա հաւաքեց շրջակայ թիւրքաբնակ գիւղերի բնակիչներին ևս բերդի մէջ, այնպէս որ, պաշարման ժամանակ այնտեղ կար մահմեդականների բաւական մեծ բազմութիւն:

Երկու բան կարող է մահմեդականին քաջութիւն տալ, սիրտ տալ թշնամու հետ կռուելու համար. մէկը, աւարառութեան ցանկութիւնը, միւսը, կրօնական մոլեռանդութիւնը: Պատերազմական մի այլ իդէալ անծանօթ է նրան: Այդ երկու պայմաններն ևս, պաշարված բերդի մահմեդականների վերաբերութեամբ, տնօրինված էին: Խանը իրաւունք էր տուել նրանց կոտորելու, կողոպտելու իրանց դրացի բոլոր հայերին: Իսկ մօլլաների գըլխաւորը, որպէս վարձատրութիւն այդ բարբարոսութեան համար, խոստացել էր Մուհամմեդի դըրախտը:

Այդ էր պատճառը, երբ խանը հրամայեց վէզիրին, որ անել տայ պատերազմական թմբուկները, այդ միջոցին, հրդեհով բռնված ամրոցի հանդէպ, հրապարակի վրա, մի քանի րոպէի մէջ հաւաքվեցան նրա բազմաթիւ զինուորները, որոնք առաջ բոլորովին վհատած և սրտաբեկ էին եղած: Նրանք կրկին վստահութիւն և խրախոյս ստացան, երբ լսեցին խանի քաջալերական խօսքերը: Իսկ երբ մօլլաների գլխաւորը իր չաւուշների բերանով յայտնեց Աստուծոյ և նրա մարգարէի հրամանը, ամբողջ մահմեդական ամբոխը ոգևորվեցաւ կրօնական խաւար յափշտակութեամբ, և մի մարդու նման, ոտքի ելաւ կռւելու «անհաւատների» դէմ:

Խանը վէզիրի հաղորդած տեղեկութիւնները յուսահատական համարելով, աւելի ճիշտ ասած, չը հաւատալով նրան, այժմ դարձաւ դէպի իր զօրքերի գլխաւոր հրամանատարը, հարցնելով.

—Աքպար, ի՞նչ ես կարծում, ո՞րքան զինուորներ կունենայ բէկը:

—Իմ տէրը թող ողջ լինի, պատասխանեց զօրապետը.—գաւուրը ո՞րքան զինուորներ կարող է ունենալ. չատ-չատ՝ մի քանի հարիւր հոգի: Բայց բանը թւի մէջը չէ. գիտցիք թէ ունենայ մի քանի հազար, մի քանի բիւր զինուորներ: Բայց միթէ ճանճերի բազմութեանը կարելի է նշանակութիւն տալ:

Բռնակալները այն աստիճան սովորած են լըսում շողոքորդութիւնների, որ թէև հասկանում են շողոքորդի ստութիւնը, խաբէութիւնը, բայց դարձեալ սիրում են լսել նրանց: Դա մի ախտ է, նոյն մոլութիւնների նման, երբ մէկը թէև հասկանում է, որ ափիոնի կամ արաղի գործածութիւնը թունաւորում է, ոչնչացնում է իր կազմուածքը, բայց դարձեալ սիրում է գործ ածել:

—Ուրեմն յաղթութիւնը մեր կողմն է, ասաց խանը:

—Տարակոյս չը կայ, պատասխանեց զօրապետը մի առանձին արհամարհական ժպիտով:—Թող իմ տէրը միայն հրամայէ իր ծառային, այն ժամանակ կը տեսնէ, թէ Աքպարը ի՞նչ խաղ կը խաղայ այդ անհաւատների գլխին:

—Զօրանաս, Աքպար, ասաց խանը գոհունակութեամբ.—ես կը վարձատրեմ, առատութեամբ կը վարձատրեմ քո քաջութիւնը:

Վէզիրը քթի տակից ծիծաղելով, լսում էր այդ խօսակցութիւնը: Իսկ մնապարծ Աքպարը աւելի ևս փքեց դիւրահաւան խանին, ասելով.

—Տէր իմ, ձեր սրի զօրութիւնից լեռները դողում են, իսկ ծովերը սոսկալով ալեկոծվում են: Մարդը ի՞նչ է, որ կարողանայ դիմանալ ձեր ամենակարողութեան առջև:

Զինված բազմութիւնը հրապարակի վրա աւելի և աւելի ստուարանում էր: Նրանց հետ խառնվում էին և այնպիսիները, որ զէնքեր չունէին: Խանը հրամայեց վէզիրին, որ բաց անել տայ զէնքերի պահեստի դուռը և նրանց զէնքեր բաժանէ:

—Այնտեղ այլ ևս զէնքեր չեն մնացել, ասաց նրան վէզիրը:

—Ի՞նչպէս չեն մնացել, հարցրեց խանը վրդովվելով:

—Մեր զէնքերը այժմ մեր թշնամու ձեռքումն են, պատասխանեց վէզիրը սառնասրտութեամբ:

—Ի՞նչպէս մեր թշնամու ձեռքումն են, հարցրեց խանը կատաղելով:

—Նրանք յափշտակել են մեր զէնքերը:

—Դու ամեն ինչ գիտես, վէզիր, բայց յայտնում ես ինձ միայն այն ժամանակ, երբ գործողութիւնը արդէն կատարված, վերջացրած է: Այդ ի՞նչ է նշանակում:

—Այդ այն է նշանակում, որ մեր թշնամին (թէև Աքպարը նրան ճանճերի հետ է համեմատում) այնքան խորամանկ է, այնքան ճարպիկ է, որ ժամանակ չէ տալիս մեզ նախատեսնելու, թէ ի՞նչ է ցանկանում անել ինքը: Մենք հասկանում ենք այն ժամանակ միայն, երբ գործը կատարած է լինում:

Աքպարը, որ վաղուց ոխ ունէր վէզիրի հետ, օգուտ քաղելով խանի բարկութիւնից, խօսեց.

բազեանցի խաղը և առհասարակ ներկայացումը, իսկ միւսները սաստիկ դժգոհ են այդ ներկայացումից:

—

«Մեղու Հայաստանի» լրագիրը իր երէկվայ համարի մէջ յայտնում է որ այսուհետև չաբաթը երկու անգամ կը հրատարակվի, իսկ եթէ բաժանորդները կաւելանան, հետզհետէ կաւելացնի շաբաթական համարների թիւը: Խմբագրութիւնը յոյս է յայտնում որ հասարակութիւնը նրան միջոց կը տայ կրկին ամենօրեայ դառնալու:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

—

Վերջին ժամանակներում Հերցեգովինայից և Բօկկից վատ տեղեկութիւններ են ստացվում, թէպէտ աւստրիական կառավարութիւնը աշխատում է նրանց այլ կերպարանք տալ: Ապստամբական շարժումը Բօկկայից անցել է Հերցեգովինա և մինչև անգամ Բօսնիա և այդ նահանգների մէջ կարող է միանգամից ապստամբութիւն սկսվել: Լուր է տարածված, որ ապստամբութիւնը զարգանում է օտար գործակատարների աշխատանքներով, որոնց թւում կան և սերբեր, մինչդեռ Չերնոգորիան վերջին ժամանակներում Աւստրիայի հետ արձակ և բարեկամաբար է վարվում: Գործերի դրութիւնը ամենքը վտանգաւոր են համարում:

Պատերազմական պատրաստութիւնները Աւստրիայի մէջ ապացուցանում են, որ նշանաւոր անցքեր են պատրաստվում: Հերցեգովինիայում մինչև այժմ միայն մի զօրախումբ կար, իսկ հարաւային Դալմացիայի զօրքերը մի քանի բատալիօններից էին կազմված, մինչդեռ ներկայումս այդ նահանգները ուղարկված են 14,000 զօրքեր համապատասխան արտիլերիայով: Վիեննայի մէջ պահեստի զօրքեր են պատրաստվում, ո-րոնք անկախ կը գործեն: Մի և նոյն ժամանակ Դալմացիայի ափերի մօտ կենտրոնացած են ծովային նշանաւոր ոյժեր, որոնք կազմված են պատերազմական վեց նաւերից: Բօսնիա աւելի նշանաւոր պատերազմական ոյժեր են ուղարկված, որովհետև այնտեղ ապստամբութիւնը հետզհետէ տարածվում է: Աւստրիական կառավարութիւնը վճռել է գումարել պատգամաւորների ժողով արտաքոյ կարգի կրեդիտ պահանջելու համար: Առաջին անգամն է, որ աւստրիական պատգամաւորների ժողովը տարվայ ընթացքում պարապմունքների երկու շրջաններ կունենայ: Եթէ պատգամաւորների ժողովը ճշմարիտ կը գումարվի, այդ կը նշանակէ, որ արշաւանք է կատարվելու գրաւված նահանգների մէջ:

ԱՄԵՐԻԿԱ

—

Լօնդօնի „Times“ լրագրին Ֆիլադելֆիայից յունվարի 13-ից հեռագրում են հետևեալը Գիտօի դատի մասին: Պրօկուրօր Դեվիջ Վաշինգտօնի քրէական դատարանի նիստի ժամանակ յունվարի 12-ին սկսեց իր մեղադրական ճառը: Գիտօ, որ մինչև երեկոյ իրան հանգիստ էր պահում, խելագար ձևանալով, պատասխանեց մեղադրողին. „ես երբէք խելագար չեմ ձևացել և յուլիսի 2-ից յետոյ երբէք խելագարութիւնը պատճառ չեմ բերել: Ես նոյնչափ առողջ դատողութիւն ունեմ, որքան և դուք, Դեվիջ, և մի և նոյն ժամանակ ինձ աւելի օրինաւոր մարդ եմ համարում:“ Դեվիջ այդ խօսքերին պատասխանեց. „Լսում էք, պարոններ, ինչ է ասում յանցաւորը: Համեմատեցէք այդ խօսքերը յանցաւորի միւս ցուցմունքների հետ, որոնք տեղի են ունեցել նոյն իսկ դատարանի այս դահլիճում:“ Նիստը փակվելուց առաջ դատաւոր Կօկս հարցրեց յանցաւորի պաշտպաններից՝ արդեօք նրանք ոչինչ չունեն ասելու Գիտօի խնդիրքի առիթով, որ դատարանը նրան լսի: Գիտօ ասաց. „պաշտպանողական վերջին ճառը ես ինքս պէտք է արտասանեմ, որովհետև այդ գործը չեմ յանձնի Ամերիկայի ամենալաւ իրաւաբանին:“ Պրօկուրօրը բողոքեց այն բանի դէմ, որ յանցաւորը իր վերջին խօսքերը արտասանելու ժամանակ նստեց պաշտպանների սեղանի մօտ: Գիտօ յիշոցներով պատասխանեց պրօկուրօրի այդ խօսքերին: Դատաւորը առաջարկեց պաշտպան Սկօվիլին, որ նա կարդայ յանցաւորի արդէն գրած պաշտպանողական ճառը և յայտնէ, արդեօք կարելի է այդ ճառը արտասանել դատարանի մէջ: Սկօվիլ պատասխանեց, որ այսպէս թէ այնպէս յանցաւորը իրաւունք ունի պահանջել, որ նրան լսեն, որովհետև անկարելի է մարդուն կախաղան բարձրացնել առանց նրան խօսեցնելու: Դատաւորը նկատեց, թէ ինքը ընդդէմ չէ, որ Գիտօ արտասանէ իր վերջին խօսքը այն պայմանով, որ յանցաւորը հետևի ընդունված կանոններին և սովորութիւններին: Գիտօն իր արարքը արդարացնում էր նրանով, որ դատարանի մէջ նրա վրա բռնանում են և այդ պատճառով ինքը ստիպված է պաշտպանվել, իսկ այդ բանը դատաւորները անկարգութիւն են համարում: Միւս օրը Գիտօ ասաց. „արդարութեան անունով թէ իմ և թէ դատարանի վերաբերութեամբ ես պէտք է ասեմ, որ իրաւացի չէին իմ արած նկատողութիւնները Դեվիջի վերաբերութեամբ: Ես մի նամակ ստացայ, որ Դեվիջին վատ գոյներով է նկարագրում, բայց տեղեկութիւններ հաւաքելուց յետոյ, ես համոզվեցայ, որ նա օրինակելի քրիստոնեայ և իրաւաբան է: Այդ պատճառով յետ եմ առնում այն բոլոր վատ կարծիքները, որոնց ես յայտնեցի նրա մասին:“ Այդ օրը Դեվիջ վերջացրեց իր մեղադրական ճառը: Գիտօ առաջ հանգստութեամբ էր լսում, բայց սկսեց պատասխանել, երբ պրօկուրօրը քննում էր նրա ընտանեկան կեանքը: Դեվիջ աջողութեամբ հերքեց այն փաստերը, որոնց պաշտպանները ներկայացրել էին Գիտօի խելագարութիւնը ապացուցանելու համար: Գիտօ համեստ էր վարվում, թէպէտ ժամանակ առ ժամանակ ընդհատում էր պրօկուրօրի ճառը:

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Կ. Պօլսից „Polit. Corresp.“ լրագրին գրում են յունվարի 10-ից հետևեալը: Վերջին անցքերը հիւսիսային Աֆրիկայում սուլթանի մօտաւոր անձանց մէջ միտք ծագեցրին հիւսիսային Աֆրիկայի մէջ տիրապետող հակաֆրանսիական շարժմանը աւելի ընդհանուր բնաւորութիւն և գաղափար տալ, քան թէ Տունիսի ազատելը: Ինքն ըստ ինքեան միտք ծագեցաւ ալբանական միութեան նման արաբական միութիւն կազմել և վճռվեցաւ այդ միտքը անյապաղ իրագործել: Բազմաթիւ բարձրաստիճան անձինք, ուշադրութիւն չը դարձնելով ալբանցիների և արաբների մէջ եղած նշանաւոր զանազանութեան վրա, սկսեցին կազմակերպել այդ նոր միութիւնը: Արաբական յայտնի „Էլ-Ջավայիբ“ լրագիրը եռանդով պաշտպանում է այդ ձեռնարկութիւնը և աշխատում է միացնել հիւսիսային Աֆրիկայի արաբական բոլոր ցեղերին՝ օտարականներին երկրից արտաքսելու համար: Իսկապէս այդպիսի միութիւն անիրագործելի է այդպիսի զանազան ցեղերի մէջ, ինչպէս ալժիրիացիների, տունիսցիների, տրիպօլիսցիների և եգիպտացիների մէջ: Նրանց կարելի է միացնել ժամանակաւորապէս կրօնական ֆանատիկոսութեան օգնութեամբ, բայց այդ միութիւնը շուտով կը խախտվի լեզուի, սովորութիւնների և բնաւորութեան զանազանութեան պատճառով: Կ. Պօլսի մէջ ապրող արաբական առաջնորդները այժմ նկատել են, որ արաբական ցեղերը, մանաւանդ տունիսցիները և տրիպօլիսցիները շատ բան չեն կարող սպասել Բ. Դռնից նրանց քաղաքական իսկական շահերի պաշտպանութեան համար: Շէյխներից շատերը համոզվում են, որ Եւրօպայի իսկական հովանաւորութիւնը, կամ մի աննշան ինքնավարութիւն արաբների համար աւելի լաւ է թիւրքաց տիրապետութեան վերականգնելուց: Տրիպօլիսի մէջ կենտրոնացած են 25,000 լաւ զինուորված թիւրքաց զօրքեր, մինչդեռ մի քանի ամիս սրանից առաջ այնտեղ աննշան թւով վատ զինուորված անկանոն զօրքեր կային: Այդ հանգամանքը անհանգստացնում է ոչ թէ միայն Ֆրանսիային, այլ և արաբներին: Բ. Դուռը դեռ ևս չը կատարեց արաբներին մի քանի անգամ տուած խոստումը անյապաղ մասնակցել կռւին: Արաբները անհանգստութեամբ հարցնում են միմեանց արդեօք այդ զօրքերը առաջվայ պէս հիմա էլ անգործ կը մնան, թէ նրանք կը միջամտեն գործին հանգստութիւնը վերականգնելու և ոչ թէ արաբների շահերը պաշտպանելու համար: Աւելի հաւանական է, որ

—Ես կարծում եմ, որ տէր վէզիրի համար չատ դժուար չէր լինի թշնամու գործողութիւնները նախատեսել, եթէ նա աչքերը չը փակէր, որ թշնամին իր ցանկացածը անի: Այդ դէպքում, ի հարկէ, ճանճն էլ կարող է մի բան անել:

—Դու զրպարտիչ ես, Աքպար, պատասխանեց նրան վէզիրը:

—Դու դաւաճան ես, վէզիր, պատասխանեց նրան Աքպարը:

Պետական երկու մեծ մարդիկը, վէզիրը և զօրքերի գլխաւոր հրամանատարը, սկսեցին միմեանց նախատել: Այդ բանակռիւը կատարվում էր հրապարակի վրա, այն րոպէում, երբ մի կողմում այրվում էր ամրոցը, իսկ միւս կողմից, լսելի էին լինում թշնամու հրանօթների որոտմունքները: Խանը արդարացրեց Աքպարին, և դառնալով իր թիկնապահներին, հրամայեց.

—Տարէք դրան, բանտարկեցէք, ես առաւօտեան, հէնց այդ հրապարակի վրա, դրան գլխատել կը տամ:

Զօրքերի գլխաւոր հրամանատարի ուրախութեանը չափ չը կար. նա յաղթեց իր թշնամուն. վէզիրին տարան:

Ճանապարհին իր մտքումը ասաց նա. «եթէ մինչև առաւօտ դու կենդանի մնալու լինես, ՜մնաս չունի, ինձ գլխատել տուր»...

Յետոյ խանը դառնալով դէպի շողոքորթը ու զրպարտիչը, ասաց նրան.

—Քեզ, Աքպար, այս րոպէից վէզիր եմ նշանակում: Դու կը մնաս մի և նոյն ժամանակ քո հրամանատարութեան պաշտօնի մէջ:

Շողոքորթը մինչև գետին խոնարհվեցաւ և գլուխ տուեց, ասելով.

—Իմ հոգին և իմ արիւնը նուիրված է իմ տիրոջը, ես նրա փառքի համար պիտի գործեմ և նրա մեծութեան համար պիտի աշխատեմ:

Նոր վէզիրը և հին հրամանատարը սկսեց կարգի դնել զօրքերը: Նրանք զէնքեր ունէին, և որի մօտ մի զէնք աւելորդ էր, առնում էր, տալիս էր չունեցողին: Մի քանի րոպէի մէջ զօնդերը պատրաստվեցան և նրանց վրա զօրապետներ կարգվեցան:

Թշնամու թմբուկների ձայներին այժմ աւելի սաստկութեամբ փոխարինեցին հրանօթների ձայները: Հեռուից կրակ էին թափում: Խանը սովորված էր թողնել ամրոցը հրդեհի կամքին և մի կրակից դիմել դէպի միւս կրակը: Նա ամենևին չը մտաբերեց, նա, կարծես, մոռացել էր, որ հրդեհի բոցերի մէջ մնում են նրա բազմաթիւ կնիկները, նրա զաւակները...

Նա օգնութեան կանչեց Ալլահին ու նրա մեծ մարգարէին, յետոյ հրամայեց զօրքերին, որ առաջ խաղան:

Խանը, որքան ուրիշ բաներում տգէտ էր, այնքան պատերազմական գործի մէջ հմտութիւն ունէր: Նա նկատեց, որ թշնամու հրանօթները զանազան կողմերից էին կրակ թափում.—բերդի դրսից և բերդի ներսից: Այդ պատճառով, իր զօրքերը մի քանի մասների բաժանելով, առանձին զօրապետների առաջնորդութեամբ, ուղարկեց նրանց հանդէպ: Իսկ ինքը իր թիկնապահներով և մի փոքրիկ խմբի հետ մնաց, որ վերահսկէ այլ և այլ կէտերում կատարված գործողութիւնների վրա:

Ամբողջ բերդաքաղաքը ծխում էր վառօդի մուխի մէջ: Այդ աղէտալի գիշերը յիշեցնում էր չարչամբէի *) այն հանդիսաւոր գիշերներից մէկը, երբ թէ հարստի ապարանքի և թէ աղքատի խրճթի կտուրների վրա կրակներ են վառվում, և ամեն տանիքից, ամեն լուսամուտից հրացաններ են արձակվում:

Մօլլաների գլխաւորը մահմեդական ամբոխի հետ արդէն յարձակվել էին հայոց թաղի վրա: Նրանք թնդանօթներ չունէին, զինված էին հրացաններով, ատրճանակներով և խենջարներով:

Խանը իր թիկնապահների հետ նախ դիմեց դէպի նրանց կողմը, տեսնելու, թէ ամբոխը ինչպէս է գործում: Այստեղ կռիւը զառնվում էր իր զարհուրելի կերպարանքի մէջ: Փողոցների լուսաւորութիւնը այդ ժամանակներում դեռ սովորութիւն չէր: Խաւար գործողութիւնը կատարվում էր գիշերային խաւարի մէջ, որը մի վայրկենական լուսաւորութիւն էր ստանում, երբ հրանօթները կրակ էին թափում: Նրանց լոյսի հետ խաւարում էր հարիւրաւորների կեանքը...

Քամին, սոսկալի փոթորիկը, որ մի քանի ժամ առաջ կատաղաբար փչում էր, այժմ համարեա թէ դադարած էր: Նա տեսնելով մարդկների բարբարոսութիւնը, մեղմացրեց իր կատաղութիւնը:

Խանի թիկնապահների թւում գտնվում էր նրա մերձաւոր ազգականներից մէկը, որին կոչում էին Հաջի-Ֆարաջ: Նա տեսնելով, որ իր տէրը անձնախնամ կերպով առաջ է մղվում, գրկչացրեց նրան, ասելով.

—Խան, ի զուր էք մտնում այդ կրակների մէջ:

—Ես ցանկանում եմ աւելի մօտից տեսնել կռիւը, պատասխանեց նա, ուշադրութիւն չը դարձնելով:

—Մօտ գնալ անհնարին է. դուք ի զուր ձեր անձը վտանգի կը ենթարկէք: Ահա այստեղից ևս կարելի է շատ բան տեսնել:

Նա ցոյց տուեց մի բարձրաւանդակ, որ կազմվել էր այնտեղ աճած ալբերից: Խանը բարձրացաւ նրա վրա: Այստեղ հաւաքված էին անմարդկային բերդաքաղաքի անմաքրութիւնները:

Դէպքերը շատ անգամ զարմանալի կատակներ են պարունակում իրանց մէջ, և ամենահասարակ իրողութիւնը արտայայտում է մի խորին, փիլիսոփայական միտք: Իշխանի հզօրակապ ամրոցի կողքին տեսնում ես աղբանոց: Նրա չքնաղագեղ դահլիճների հանդէպ՝ ողորմելի խրճիթներ, աղքատութիւն: Մէկը վայելում է, հազարաւորները տուժում են:—Դա արևելքի և արևելեան իշխանութեան ճիշտ նկարագիրն է: Դա բռնութեան և ստրկութեան անհամեմատ հակապատկերն է:

Դէպքերը այժմ դուրս քաշեցին բռնակալին իր փառաւոր ամրոցից և կանգնեցրին աղբանոցի բարձրութեան վրա:—Դրա մէջն է բուն կատակը: Ահա անցքերի հետաքրքիր խաղը: Նա իր բարձրաւանդակից նայում է, թէ ինչպէս է կռւում, ինչպէս է արիւն թափում ժողովուրդը: Բայց ում համար:

—Նոյն անձի համար, որ իրան կեղեքում է, ստրկացնում է: Ահա դրա մէջն է ամբոխի անհնազանդ գլխաւոր յիմարութիւնը...

Մի աննշան փոքրամասնութիւն բողոքում էր բռնութեան դէմ, իսկ խաւար մեծամասնութիւնը աշխատում էր խեղդել նրա բողոքը: Ինչու:—Որ այն մէկ անձի իշխանութիւնը պահպանվի, որ

*) Զարչամբայ, կամ չհարչամբայ նշանակում է չորեքշաբթի: Պարսիկների մէջ դեռ մնացել է վաղեմի սովորութիւնը, երբ մտնում են իրանց տարեմուտին (նօվրուզ) վերջին ամբողջ ամսվայ ընթացքում, իւրաքանչիւր չորեքշաբթի գիշեր, հրավառութիւնների և հրացանաձգութիւնների հանդէս են կատարում կտուրների վրա:

նորակազմ միութիւնը երբէք չի կարողանայ մերկացնել իր սուրը և որ նա ալբանական միութեան վիճակին կենթարկվի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Times» լրագիրը պնդում է, որ կառավարութիւնը վճռեց ազատել իրլանդական պատգամաւորներին և կալանաւորել միայն այն անձանց, որոնք մեղադրվում են ընդհանուր օրէնքների դէմ արած յանցանքների և անկարգութիւններին մասնակցելու մէջ:

—Լվովից հեռագրում են Վիէննայի լրագիրներին յունվարի 5-ից, որ Պօյդագում բազմաթիւ խռովութիւններ են արված. սօցիալական բովանդակութիւն ունեցող 113 բրօշիւրներ են կալանաւորված:

—«Köln. Zeit.» լրագրին գրում են յունվարի 17-ից հետեւեալը. «Լուր է տարածվել, որ Փարիզի հանրապետական կուսակցութեան մէկ շատ նշանաւոր անդամ, կիրակի, յունվարի 15-ին, համոզում էր նախագահ Գրէվիին դուրս գալ իր չէզոք դրութիւնից և ազատել Ֆրանսիան մէկ այնպիսի մարդուց, որ կամենում է անձնական կառավարութեան սիստեմ մտցնել, որը Ֆրանսիային բաւական մեծ չարիքներ է պատճառել: Մի և նոյն ժամանակ, այդ անձը առաջարկեց նախագահին մինիստրների մէկ ցուցակ, որոնցից կարելի կը լինէր նոր կաբինէտ կազմել, և հաւատացրեց, որ այդ մինիստրութեան կողմը կը լինի պատգամաւորների երկու ժողովների մեծամասնութիւնը: Գրէվի հրաժարվեց ընդունել այդ առաջարկութիւնը և պատասխանեց, որ հաւատարիմ կը մնայ իր սկզբունքներին և երբէք կամայական կերպով չի գործի: Գրէվիի այդ յայտնութիւնը Գամբէտտայեան յաջողութեան մեծ յոյսեր է տալիս:

—Վիէննայի «Neue Freie Presse» լրագրին Լօնդօնից հեռագրում են յունվարի 18-ից հետեւեալը. Սէր Սամուէլ Բէկէր առաջարկում է, որպէս միակ միջոց եգիպտական խնդիրը վճռելու համար, Եգիպտոսը անկախ պետութիւն դարձնել Ֆրանսիայի և Անգլիայի ընդհանուր հովանաւորութեան տակ:

—Ռումէլիական «Մարիցա» լրագիրը համեմատում է մամուլի դրութիւնը Արեւելեան Ռումէլիայում և բօլգարական իշխանութեան մէջ: Ֆիլիպօպօլում հրատարակվում են երեք քաղաքական լրագիրներ. «Մարիցա», «Անկախութիւն» և «Ժողովրդական Ձայն». վերջին երկու լրագիրները մուտք չունեն բօլգարական իշխանութեան մէջ: Իսկ Սօֆիայում, ներկայ ժամանակում, ոչ մէկ քաղաքական լրագիր չէ հրատարակվում: «Բօլգարական Ձայն» անունով լրագիրը մէկ ամսով դադարեցրած է կառավարութեան գործերը քննադատելու պատճառով. չափաւոր ազատամիտ «Սօֆիա» լրագիրը երկրորդ համարից արդէն դադարեց, պօլիցիայից արգելվելով. Ռուշչուկում երկուշաբաթական «Եզբայրութիւն» լրագրի հրատարակիչը դատի է կանչված իշխանին վիրաւորող յօդուած տպելու համար. մնացել է «Բօլգարին» անունով չնչին լրագիրը, որի խմբագիրը գանգատվում է իշխանութեան անզօրութեան դէմ և առանձնապէս իր համար պաշտպանութիւն է խնդրում. այդպիսով բօլգարները Բօլգարիայում պատահած նորութիւնները և անցքերը իմանում են միակ, այն էլ օտար աղբիւրից, Ֆիլիպօպօլի «Մարիցա» լրագրից:

—Լօնդօնի լրագիրներին հեռագրում են, որ Իէմենում (Արաբիայում) հողային մէկ ծանր ապստամբութիւն սկսվեց: Ապստամբները ազատ կերպով ամեն տեսակ անկարգութիւններ են անում երկրի մէջ: Թիւրքաց զօրքերը հնգօրեայ արիւնահեղ պատերազմ ունեցան ապստամբների հինգ հազար մարդուց բաղկացած զօրաբաժնի հետ, որոնք կորցրին 200 սպանվածներ: Թիւրքաց զօրքերի հրամանատար փաշան օգնական զօրքեր է պահանջում:

—«Politicshe Correspondenz» լրագրին յունվարի 10-ից հաղորդում են Կ. Պօլսից հետեւեալը. «Թիւրքաց կառավարութիւնը սկսեց սառը վերաբերվել դէպի Անգլիան: Պ. Գօշէն շատ աշխատեց հայոց խնդրի համար, համեմատելով Դիւֆէրինի հետ, որը վերջին ժամանակները համարեա կորցրել է իր բոլոր ազդեցութիւնը: Բ. Դուռը դիմեց պ. Գօշէնին մի քանի հեռագիրներով, որոնց մէջ հաշւում էր մի շարք վերանորոգութիւնների, որ նա պատրաստ է իրագործել: Կայսերական կօմիսարներ երկու անգամ Հայաստան գնացին: Հայազգի Նուբեան էֆէնդին հայկական բոլոր նահանգները ճանապարհորդեց, և որովհետեւ նա հայերի այն դասակարգին է պատկանում, որոնք Բ. Դրան ծառայութեան մէջ են գտնվում և որոնք աւելի լաւ են ապրում Թիւրքաց տիրապետութեան տակ, քան եթէ ինքնավարութիւն լինէր, կամ Ռուսաստանի կամ մի այլ պետութեան իշխանութեան տակ ընկնէին, որը ուրիշ պաշտօնեաներին կը նշանակէր, ուրեմն Նուբեան էֆէնդիի ներկայացրած հաշիւը մտացածին և գործնական կերպով էր կազմված: Արէգին-փաշան շատ եռանդով էր գործում և հրամայեց կալանաւորել և Կ. Պօլիս ուղարկել քրդերի բազմաթիւ գլխաւորներին, որոնք աւերում էին հայկական գիւղերը: Անգլիական կառավարութիւնը նոյնպէս հրամայեց իր հիւպատոսներին քննութիւն անել, և այդ քննութիւնների հետեւանքը բաւական հաստ «Կապոյտ գիրքն» է, որը մի քանի ամիս առաջ հրատարակվեցաւ և պարունակում է իր մէջ Հայաստանի համար անհրաժեշտ վերանորոգութիւնների հաշիւը: Յանկարծ քամին փոխվեցաւ: Բ. Դրան կողմից պ. Գօշէնին պաշտօնապէս խոստացված վերանորոգութիւնների մասին այլ ևս մի խօսք չէ լսվում և լօրդ Դիւֆէրին վեց շաբաթ սպասում է, որ կարողանայ սուլթանի մօտ ընդունվել հայոց խնդրի մասին խօսելու համար:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բէզանսօնում շուտով կանգնեցնելու են Պրուդօնի արձանը: Այս օրերումս այդ առիթով ժուրնալիստ Ժավէլ, այն տպարանատիրոջ որդին, որի մօտ Պրուդօն մի ժամանակ որպէս գրաշար էր բանում, հրապարակական դասախօսութիւն կարդաց ֆրանսիացի հռչակաւոր մատենագրի մասին, օգուտ քաղելով դեռ ևս անտիպ մնացած դօկումենտներից: Այդ դօկումենտները վերաբերվում են Պրուդօնի մանկաւոր կեանքին և մի քանի մանրամասնութիւնները նրա անձնաւորութեան մասին շատ հետաքրքիր են: Ահա այդ մանրամասնութիւններից աւելի հետաքրքիրները: 1831 թւին տպարանատէր Ժավէլ, կամենալով մէկ կրթված գրաշար վարձել, որը կարող լինէր օգնել նրան մի բաւական մեծ աշխատութիւն (որ գրված էր լատիներէն և միջնադարեան ֆրանսերէն լեզուով) հրատարակելու համար, ուղևորվեցաւ Բէզանսօն, ուր նրա բարեկամներից մէկը ծանօթացրեց նրան արհեստով գրաշար մէկ երիտասարդի հետ, որը հէնց այդ ժամանակամիջոցում անգործ էր մնացել: Դա Պրուդօնն էր: Վերջինը իսկոյն ընդունեց Ժավէլի պայմանները և տպարանատէրը տուն վերադարձաւ, խոստմունք առնելով նրանից, որ հէնց նոյն երեկոյ անպատճառ գայ իր մօտ: Պրուդօնը նշանակված ժամանակին եկաւ և իսկոյն սկսեց աշխատել, թէպէտ 50 կիլօմետր ճանապարհ անցած էր: Աւելորդ չի լինի յիշել, որ Պրուդօնը ոչ թէ միայն գրաշար էր, այլ և «Impartial»-ի սրբագրող և պատասխանատու խմբագիր: Խմբագրութեան պատմութիւնը շատ հետաքրքիր է: Բանը նրանումն է, որ «Impartial»-ը, որը յետոյ երկար տարիներ խմբագրում էր Ֆուրիէի աշակերտներից առաջինը, Միւիրօն, այդ ժամանակ առանց պատասխանատու խմբագրի էր մնացել: Ազատամիտներից նշանաւոր և ազդեցութիւն ունեցող անձինք դիմեցին Պրուդօնին: Նա մշտական ընթերցողն էր «Impartial»-ի, համակրում էր այդ օրգանին և չը դժուարացաւ ընդունել այդ առաջարկութիւնը, մանաւանդ որ այդ լրագրի միջոցով յոյս ունէր տարածել իր սօցիալական վերանորոգութիւնների գաղափարները: Դժբաղդաբար, նրանց հետ ունեցած բանակցութիւնների ժամանակ, որոնցից յետոյ նա սիրով ընդունեց լրագրի խմբագրութիւնը, չը յիշեցին մէկ կարծես թէ չնչին հանգամանք, մէկ դատարկ մանրամասնութիւն: Բայց ահա Պրուդօն մտնում է խմբագրական կաբինէտը և գրում է իր առաջին յօդուածը: Յօդուածը գրելուց յետոյ Պրուդօն կանչում է ցրվողին:—Անդրէ, տարէք այդ տպարան, յետոյ վերադարձէք մանր և խառն լուրերը վերցնելու համար: Քառորդ ժամից յետոյ բոլորը պատրաստ կը լինի:—Բայց ձեզ, պարոն, միթէ յայտնի չէ, որ ես չեմ կարող ոչ թէ քառորդ, այլ և մի ժամից յետոյ վերադառնալ:—Ինչու:—Պրէֆէկտուրան այստեղից բաւական հեռու է գտնվում: Ստիպված կը լինեմ սպասել, մինչև որ պրէֆէկտը կը կարդայ յօդուածը և թոյլտուութիւն կը տայ տպելու... Բայց Անդրէ դեռ ևս չէր վերջացրել իր բացատրութիւնը, որ պատասխանատու խմբագրի գրուածքը արդէն այրվում էր վառարանի մէջ: Յետոյ Պրուդօնը հանգիստ կերպով ծածկեց գլխարկը և դուրս գնաց, Անդրէին ասելով. «Երբ այդ պարոնները կը գան, պատմեցէք նրանց ինչ որ տեսաք և աւելացրէք, որ ես գրօսնելու գնացի:» Խմբագրական այդ դէբիւտից յետոյ, միւս օրը Բէզանսօն եկաւ վերոյիշեալ Ժավէլ և տպարանում գործ առաջարկեց նրան:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 յունվարի: Բարձրացրին դիսկօնտ. անգլիական բանկը մինչև 6%, Հօլանդական բանկը մինչև 5%, Բրիւսելի ազգային բանկը Բելգիայի վրա մուրհակների համար մինչև 9%:

ՓԱՐԻԶ, 17 յունվարի: „L'Union Générale“ փակված է: Ֆրանսիական մինիստրները վճռեցին հանել ֆինանսական նախագծից րենտի հրատարակելը, պետական արժէթղթերի տօկօսների փոքրացնելը և երկաթուղիների գնելը:

ԲԵՐԼԻՆ, 17 յունվարի: Գերմանական ռայխստագի պարապմունքները վերջացրած են: Միացեալ խորհուրդը հաստատեց բիւջետը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր., երկրորդ 91 ր. 5 կ., երրորդ 91 ր. 75½ կ., չորրորդ 91 ր. 25½ կ., հինգերորդ 90 ր. 75 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 216 ր. 50½ կ., երկրորդ 215 ր. 75½ կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 50 կ., երկրորդ 89 ր. 87 կ., երրորդ 89 ր. 87 կ., ոսկի 8 ր. 4 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,56 պէնս, Ամստերդամի վրա 124,25 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 209 մարկ, փարիզի վրա 257 ֆրանկ 50 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Նա աւելի երկար ժամանակ ունենայ ճնշելու, կեղեքելու և իր սարուկների արիւնը ծծելու...

—Նայեցէք, խան, ցոյց էր տալիս Հաջի-Ֆարաջը կատարվող բարբարոսութիւնները:—Մերոնք աշխատում են անց կենալ, բայց փողոցի մուտքը բռնված է պատնէշով: Հայերը պատնէշի ետեւից հրացաններ են արձակում: Նրանք արձակում են և կտուրների վրայից: Տեսէք այդ անզգամ կնիկներին, ինչպէս օգնում են իրանց տղամարդերին: Նրանք առնում են դատարկ հրացանները, արագութեամբ լցնում են, և շուտով տալիս են տղամարդերի ձեռքը նետելու համար: Ո՞վ տուեց դրանց այդքան զէնքերը:

Խանը ոչինչ չը պատասխանեց:

—Նայեցէք, խան, ասաց Հաջին, այժմ մի առանձին ուրախութեամբ առաջ տանելով իր նկատողութիւնները:—Մերոնք խորտակեցին պատնէշը...անցկացան...: Հայերը խոյս են տալիս...: Ա՛խ, թշուառականներ... նրանք դարձեալ կանգնեցին... մտան մի այլ պատնէշի ետեւում... այժմ կրկին պաշտպանվում են...

Օդի մէջ լսելի եղան խուլ որոտմունքներ, որոնց հետեւեցին խառնաշփոթ աղաղակներ: Մահմեդական ամբոխը սկսեց սարսափելի աղմուկով դուրս փախչել հայոց թաղից:

—Հեռանանք, խան, գոչեց նրա ոչ սակաւ զարհուրած խօսակիցը:

—Այդ ինչ պատահեց, հարցրեց խանը, տեղից չը շարժվելով:

—Ո՞վ գիտէ, ինչ պատահեց: Մերոնք փախչում են: Հեռանանք, եթէ չենք ցանկանում ոտքերի տակ:

—Ի՞նչ պատահեց, կրկին հարցրեց խանը:

—Միթէ չէք տեսնում, պատասխանեց մի այլ թիկնապահ:

—Ես ոչինչ չեմ տեսնում:

Եւ իրաւ, նա ոչինչ չէր տեսնում: Բարկութիւնը, վրդովմունքը զրկել էին նրա աչքերը տեսութիւնից: Նա միայն լսում էր խառնաշփոթ, յուսահատական աղաղակներ, և աւելի ոչինչ:

—Մերոնց վրա զօրքեր եկան, ասաց թիկնապահը,—երևի, թշնամու զօրքերը: Մերոնց թնդանօթների են բռնել, այդ պատճառով փախչում են:

—Որտեղից կարող էին մտնել թշնամու զօրքերը, հարցրեց խանը, չը հաւատալով իր ականջներին.

—Այդ Աստուած գիտէ, պատասխանեց թիկնապահը:—Երբ Աստուած բարկանում է մարդիկների վրա, գետնի տակիցն էլ կրակ է դուրս բերում, աստղերի մօտիցն էլ կրակ է ցած թափում...

Խանը մտածեց իջնել իր բարձրաւանդակից: Նրան տիրեց երկիւղի նման մի զգացմունք, և անվեհեր սիրտը սկսեց սաստիկ բաբախել:

Սարսափած ամբոխը փոթորկի նման յետ էր մղվում: Յանկարծ փոթորիկը կանգնեց, անշարժ մնաց, կարծես թէ, նա ճանապարհ չէր գտնում իր հոսանքի համար:

—Այդ ինչու կանգնեցին, երևի, ընդդիմադրում են, հարցրեց խանը:

—Ոչ, փողոցի միւս ծայրից ուրիշ զօրք յայտնվեցաւ, ասաց Հաջին:—Մերոնց ճանապարհը կտրեցին... մերոնք այժմ գտնվում են երկու կրակների մէջ... առջևից և ետևից... Դրա համար էլ չը գիտեն, թէ դէպի ո՛ր կողմը փախչեն...

Թնդանօթները այժմ սկսեցին աւելի մօտից արձակել: Ամեն մի արձակման րոպէում լուսաւորվում էր փողոցի բաւական ընդարձակ տարածութիւնը: Այդ սոսկալի լուսաւորութեան մէջ խանը նշմարում էր գիակների կոյտերը, նշմարում էր, թէ որպէս գնդակահար մարդիկ, արմատախիլ եղած ծառերի նման, տապալվում էին մինը միւսի վրա:

—Ա՛խ, որքան մարդիկ են ընկած... բացականչեց նա ողբալի ձայնով:—Որտեղից ներս մտան այդ անհաւատները...

Նրան ոչ ոք չը պատասխանեց, որովհետեւ ոչ ոք չը գիտէր, թէ թշնամին որտեղից ներս մտաւ:

—Մարդիկ հիմա սկսեցին փախչել կտուրների վրայով, նկատեց թիկնապահներից մէկը:

—Ինչպէս են բարձրանում կտուրների վրա, հարցրեց խանը:

—Փողոցի պատերը տեղ-տեղ խիստ ցած են:

Թնդանօթներ արձակողը Բայինդուր իշխանի զօրախումբն էր: Իսկ նրա հակառակ կողմից ժողովրդին երկու կրակների մէջ դնողը Աֆթանդիլ գնդապետն էր:

Մի քանի կէտերի վրա յայտնվեցան հրդեհի նշաններ:

—Շտապենք, գոչեց խանը:—Պէտք է դէպի այս կողմը դարձնել մեր գնդացիներին: Շուտով անհաւատները ամբողջ բերդը կը ոչնչացնեն:

Հրդեհի նշանները այժմ աւելի պարզ կերպով էին երեւում: Զարհուրած բնակիչները չը գիտէին ուր փախչել:

Խանը և իր թիկնապահները ընտրեցին դատարկ, մթին փողոցներից մէկը, և սկսեցին առաջ վազել, որ զօրքը օգնութեան կանչեն: Զօրքը այդ ժամանակ, բերդի մի այլ կողմում, նոյնպէս թշնամու հետ գործ ունէր:

Խանի ուշադրութիւնը գրաւեց խաւարի միջից մի խօսակցութիւն. նա իր քայլերը դանդաղացրեց:

—Թող անիծվի այսպիսի խանը, ասում էր ձայներից մէկը:—Եթէ չէր կարող թշնամու դէմ դնել, էլ ինչու մեզ ձգեց այդ կրակի մէջ...

Կարծես, մի սուր ցցեցին խանի սրտում:

—Մայրիկ, կոչեց մի երեխայական ձայն.—ինձ գրկիր, ես յոգնեցայ...

—Ի՞նչպէս գրկեմ, զաւակս, պատասխանեց մայրը.—քո փոքրիկ քոյրը գրկումս է:

—Ինձ շալակիր, մայրիկ, ես էլ չեմ կարողանում գալ:

—Ի՞նչպէս շալակեմ, զաւակս, քո փոքրիկ եղբայրը ուսիս է:

—Մայրիկ, ես այստեղ կը նստեմ:

—Այստեղ լաւ չէ, զաւակս, մի քիչ էլ առաջ գնանք, յետոյ կը հանգստանանք:

—Ի՞նչու այստեղ լաւ չէ, մայրիկ:

—Այնպէս, զաւակս, լաւ չէ...

—Նրանք կը գան:

—Ո՞վքեր:

—Նրանք, որ հօրս ծեծում էին:—Ի՞նչու ընկաւ հայրս, մայրիկ:

Թշուառ մայրը և անբախտ ամուսինը ոչինչ չը գտաւ պատասխանելու: Նրանք հեռացան, անհետացան խաւարի մէջ: Խանը այլ ևս չէր լսում մօր և զաւակի խօսակցութիւնը:

—«Թող անիծվի այսպիսի խանը»... մտաբերեց նա մօր բանադրանքը, և այդ աւելի դառն կերպով ազդեց նրա սրտին, քան այն բոլոր կրակները, որ թափում էր թշնամին:

(Կը շարունակվի)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ ՄԻՆՉԵՒ ԶԱՏԻԿ գլխարկներ 1 ր., փուփայկաներ 2 ր. 75 կ., բրիւկներ 4 ր., բիջակներ 8 ր. ամբողջ հագուստ 13—19 ր., դրապ, մահուդ, տրիկօ, սրբիչներ և ալբօմներ կէս գնով։ Հնդկական բրինձ 6 կ., սագօ և պերլօվայա կրուպա 9 կ., պանիր չեստեր 70 կ., նշշտայ կօլմանի 18 կ. ֆունտը, լուծողական ձէթի պիլիւլներ 2 կ., լուացքի փոշի 5 կ.։ **ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ**։ Մեղրամոմ և արծաթէ մոմեր 35 և 42 կ. ֆունտը։ Մեծ քանակութեամբ անգլիական և ֆրանսիական մահճակալներ 30⁰/₀ էժան քան թէ ուրիշ տեղ, այսինքն երեխաների համար 4 ր., մեծերի համար 12 րուբլուց։ **ԽՍԿԱԿԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ**։

3—36

„ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՇԻՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ“ ԲՈՒԽԳԱԼՏԵՐԻԱՅ“

Ամենանոր և գործնական ձևի, բացարձակ կանոններով և բացատրութեամբ, որ ամենահեշտ կերպով կարող է սովորացնել հաշուապահութիւնը այն անձանց, որոնք ցանկանում են սովորել կամ ունենալ այդպիսի հաշիւներ, շուտով կը մտնի մամուլի տակ. գիրքը կը բաղկանայ մօտ 400 երեսից. և մաքուր տպագրութեամբ. դորա հետ միասին կը լինի և մի փոքրիկ վիպասանութիւն „Գող“ վերնագրով և „իմ երգերը“ յաւելուածով. ցանկացողները Թիֆլիսում կարող են գրուել „կենտրօնական“ և „Զաքարեայ Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում և Թադէոս Տէր-Միքայէլեանցի մօտ. Բագու Բասիլ ... մագազինում, ինձ մօտ և „Մարդ ընկ“ գրադարանում. գաւառական քաղաքներում այն անձանց մօտ, որոնք բարեհաճել են այդ մասին ստորագրութեան թերթ ընդունել։

Երկուսի արժէքն է միասին 2 ր. 50 կ. տպագրութիւնից յետոյ 3 ր.։ Բաժանորդների անունները և ազգանունները կը տպագրուեն գրքի վերջում։

Հրատարակիչ Աբէլ Գ. Ապրեսեանց

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 25⁰/₀ ԷԺԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ. ԹԷՅ, կակաօ, ՇՕԿՕԼԱԴ, բիսկվիտներ, մուրաբաներ, բրինձ, ամաններ, բաժակներ, բօկալներ, թէյամաններ, սուրօկներ, ՄԱՏՈՒՅՑԱՐԱՆՆԵՐ, երես լուանալու ամաններ, ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ, ՁԳԵՍՏԱԿԱԽՆԵՐ, գդալներ, դանակներ, ԳՐԻՉՆԵՐ, թուղթ, ծրարներ, տետրակներ, մատիտներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, մէջքակապներ, կլէօնկա, ԹԱՄՔԵՐ, սանձեր, ուլթօներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, երեսսրբիչներ, թաշկինակներ, կանանց գուլպաներ, մարդկերանց գուլպաներ, տուալետի սապօն, հոտաւէտ ջրեր, շերբետ, ցիտրան մագնեզիա, խինայի գինի, պօրտվէյն, խերես, կօնիակ և 1,000 այլ առարկաներ։ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**։ **ՆՈՅՆ ՏԵՂԸ** վաճառականներին **ՄԵԾ** քանակութեամբ ծախվում է **ԹԷՅ**. պուդերով 40, 46, 52, 58, ր., իսկ ֆունտերով 1 ր. 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ., իսկ ամենաբարձր թէյը ֆունտը 2 ր. քաշը ԱՌԱՆՑ ԹՂԹԻ։

ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ 20—60 ր. և ՉՕԿ-ԲՕՐ (chokl bore) George Dau-ի գործարանից 120 ր., ռէվօլվերներ 4—34 ր., ԲՈՒԼԴՕԳ (bull dog) 11—20 ր., կանանց թամբեր 65 ր., շեֆիլդի դանակներ 3 ր. 50 կ. դիւժինը, ալբօմներ կիսագնով, ֆիլտրներ և այլն։ Ամենամեծ պահեստ հրացանների և ռէվօլվերների Թիֆլիսում։

84—100

В Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНИ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

„ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ“

Այս ֆիրմայով բանալով Երևանումն գրավաճառանոց՝ կցելով նորա հետ ուսումնարանական, գիւտական, նկարչական և կազմարարական իրեղէնների խանութ, յանձն եմ առնում տալ միշտ յիշեալ ապրանքներից Երևանի և նորա շրջակայ քաղաքների և գիւղերի դպրոցներին և ուսումնարաններին շատ ձեռնտու գներով և պայմաններով։

Ընդունում եմ տպագրել տալու բլանկներ, ծանուցագրեր, յայտարարութիւններ, այցետոմսեր, բրօշիւրներ, նաև գրքեր, ամենաարժան վարձով։

Ինձ մօտ է գտնվում իմ հրատարակած „Տնային բժշկական մարմնամարզութեան“ գրքոյկի պահեստը։

Իմ հասցէն. г. Эривань. Н. Симеонянцу, магазинъ. „Другъ-Дѣтей“.

ԱՐԴԷՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ռուսաց յայտնի գրող **ՎՈՒՉԵՏԻՉԻ** „ДВѢ ЕЛКИ“ մանկական գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը **„ԵՐԿՈՒ ՏՕՆԱԾԱՌ“** անունով։

Այս գրքոյկը ընդունել էր տպագրելու հայերէն գրքերի հրատարակութեան ընկերութիւնը. բայց իրանից անկախ պատճառներով ինքն ընկերութիւնը յաջողութիւն չունեցաւ տպագրելու։ Տպագրված է շատ ընտիր թղթի վերայ խոշոր տառերով։

ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊԷԿ։

Կարելի է ստանալ թէ' կենտրօնական գրավաճառանոցից և թէ' թարգմանողից՝ հետևեալ հասցէով.

Тифлисъ—на Авлабарѣ Ивану Петровичу *Назаріанцъ*.

Վաճառվում են 15,000 ամաններ առաջին տեսակի 15 կ. հատը, 12,000 խրուստալի բաժակներ 25 կ. հատը, 10,000 բօկալ և բաժակներ 10 կ. հատը, 10,000 մատուցարաններ և կողպէքներ 15 կ. հատը, 10,000 տեսակ 8—40 կ. հարիւրը, 10,000 պէնալներ 5 կ., 5,000 շիշ պօրտ-վէյն և խերես 1 ր. հատը, 2,000 արշին կլէօնկա 60 կ.—2 ր. արշինը, 2,000 դիւժին մատիտներ և գրչակոթեր 8 կ. դիւժինը, 2,000 ֆ. հնդկական բրինձ 7, 8 և 10 կ. ֆունտը, 1000 ֆունտ լէպէօշկա 50 կ. ֆունտը, 600 անգլիական ռէվօլվերներ 4—34 ր. հատը, 300 անգլիական հրացաններ 20—100 ր. հատը, դրապ, տրիկօ, ալբօմներ, ձմեռվայ պալտօներ, գլխարկներ, փաթիլներ, հագուստ կէս գնով։ Ծախվում է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ։ Նոյն տեղը ծախվում է ծովային **ԽՈՏ** պուդը 2 ր. 50 կ.։

40—60

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, մազերը ամրացնող և նորանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** վերադարձնող։ Գինը 2 ր. շիշը, **ՓՈՍՏԱՅՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կոպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ։

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՅԻ ԻՒՂ**, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը և վրձին գլխացաւի դէմ, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՈՆ** և հոտաւէտ ջրեր և այլն.

69—100

Կովկասեան դպրոցաց հոգաբարձուներէն շատերը՝ մեր հրատարակութիւններն և դասագրքերը ձեռք բերելու համար միշտ մեզի Ռոստով (Դօնի վերայ) քաղաքը դիմելով և ճանապարհի համար աւելի ծախք վճարելով, նոցա դիւրութեան համար հարկաւոր համարեցինք յայտնել, որ այն գրքերը կարող են ստանալ նաև մեր եղբօրից, որոյ հասցէն է. *Тифлисъ*, Григорію Абрамовичу Теръ-Абраміанъ, Ольгинская улица, д. № 3.

Իսկ նորա մօտ գտնուած գրքերը սոքա են.

	ր.	կ.
ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ՆՈՐ, 75 վիմատիպ պատկերներով	—	15
ԲԱՆԱԼԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ռուս լեզուի	—	50
ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն	—	50
ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ բարոյական ուսմանց, ազգային գիտելեաց և շուարճալի պատմութեանց	1	—
ԸՆՏԻՐ ԱՌԱԿՆԵՐ Եզովպոսի և Քռիլովի հանդերձ բարոյական խորհրդածութեամբք, 20 վիմատիպ պատկերներով	—	60
ԺԼԱՏ, կատակերգութիւն 3 արարվածով	—	30
ԹԵԳԱՐԱՆ, որ է „կանոն սաղմոս“	—	5
ՅՈՎՍԷՓ Դ. կենսագրութիւն հանդերձ պատկերաւն	—	25
ՆԵՐՍԷՍ Ե. կենսագրութիւն հանդերձ պատկերաւն	—	25
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԽՐԻՄՈՒ (սակաւագիւտ)	1	—
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ, երրորդ տիպ. 24 վիմատիպ պատկերներով	1	—

Բազմաթիւ օրինակներ գնողներուն նոյն զիջումը կը լինի, ինչ որ տպուած է մեր 1882 Թուականի օրացուցին մէջ։

Տէր տպարանի և վիմագրատան Յովհ. Տէր Աբրահամեան

(Հ. ա.) 6—8

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԵԲԷԼ (աթոռներ և բազկաթոռներ) ծախվում են մեծ քանակութեամբ և մանր, միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւնում Միքայէլ Տէր-Նիկողոսեանի պահեստում։

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

129—150

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի „ՀԱՅ-ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ“ առաջին հատորը (ա. գրքոյկ), որ բովանդակում է իւր մէջ միայն հէքիաթներ, ժողոված Երևանեան նահանգում և գրած բուն տեղական բարբառով։

Այս ա. գրքոյկի անմիջապէս լոյս տեսնելուց յետոյ, մամուլի տակ կը մտնի նորա բ. գրքոյկը։ Իսկ երբ կը վերջացնենք մեր ունեցած հէքիաթների տպագրութիւնը, այնուհետև ձեռնամուխ կը լինենք ժողովրդական աւանդութեանց միւս տեսակների հրատարակութեան—ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐԻ, ԱՌԱԾՆԵՐԻ, ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԻ, ԱՆԷԾՔՆԵՐԻ, ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ և այլն (որոնցից մեծ քանակութեամբ ունենք ժողոված) լոյս ածելով նոյնպէս առանձին գրքոյկներով։

Յուսով եմ, որ մեր պատուելի օտարաքաղաքացի համազգայինք չեն զլանայ իւրեանց կարեաց չափ աջակից լինելու ինձ այս ձեռնարկութեան մէջ։

Բաւականաչափ նիւթ ուղարկողները, որպէս այս հրատարակութեան աշխատակիցներ՝ այսուհետև տպագրուելի բոլոր գրքոյկներից մի մի օրինակ ձրի կը ստանան. բացի այս՝ նոցա ազգ-անունները կը տպագրուեն գրքոյկի վերջը։ Իսկ այն պարոնները, որոնք այս աւանդութիւններից նոյնպէս մեծ քանակութեամբ ժողոված ունեն և կը ցանկանան իրանց ժողովածուն վաճառել՝ թո՛ղ բարեհաճեն յայտնել իրանց պայմանները։

Նիւթերը հարկաւոր է գրել (գրածը խնդրում ենք մաքուր լինի և որոշ) բուն տեղական բարբառով. դնելով ժողովածուի վերջը տեղական դժուարիմաց բառերի բացատրութիւնները։

Իմ հասցէն՝ Вагаршапатъ. *Тиграну Навасартянцъ*. Տ. Նաւասարդեանց.

ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ 4 ր., ծրծողներ 1 ր., ծալվող աթոռներ 1 ր. 50 կ., ՓԱՅՏ-ԱԹՈՌ 4 ր., ԲԱԶԿԱԹՈՌ-ՄԱՀՃԱԿԱԼ 10 րուբլ և աւելի, թէյի բաժակներ 25 և 30 կ., մի ամանի քօրոցներ 50 կ., պատելա ծխողների համար 60 կ. ֆունտը, անգլիական ՎԱՆՆԱՆԵՐ և այլն ծախվում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**։

10,000 զոյգ գուլպաներ 25 կ.—ից զոյգը, 10,000 զոյգ կանանց ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ 30 կ.—1 ր., 7,000 մատուցարաններ 5 կ.—5 ր., 1,000 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 5 ր.—35 ր., 400 արշին բումազէյ 1 ր.—1 ր. 30 կ., պարուսինա 40 կ.—1 ր., 300 հատ ռէվօլվեր 4 ր.—35 ր., 700 ալբօմ ԿԻՍԱԳՆՈՎ, 10,000 ֆունտ թէյ ԹԷՅԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ.։ Եր-կաթէ գրիչներ իւրաքանչիւր ձեռքի համար։ Ծախվում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ։

73—100

Դուրս եկաւ մամուլի տակից Սեդրակ Մանդինեանի հետևեալ աշխատութիւնը. „ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ“. Ծխական դպրոցների Չորրորդ տարուայ դասընթացք և միանգամայն Ա. Բ. և Գ. տարիների համար հրահանգ։ Վաճառվում է բացառապէս „կենտրօնական գրախանութում“. գինն է 75 կոպէկ։

ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՕԿՏՕՐ ՏԷՐ-ՋԱՆԵԱՆ ընդունում է հիւանդներին ամեն օր առաւօտեան 10—12 ժամը։ Սօլօլակ, Սաղօվայա փողոց տուն Տուտունօվի։

5—5

Մի ռուս օրիորդ, որ ուսումն աւարտել գիմնազիոնում և ունի դիպլոմ՝ ցանկանում է մասնաւոր դասեր ունենալ։

Հարցնել „Մշակի“ խմբագրատանը։

4—5

Дозволено цензурою, Тифлисъ 20 Января 1882 года. Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.